

ОСОБИСТИЙ ПЛАН ПРОФЕСІЙНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДЛЯ РОБОТИ В ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ: СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА, ЗНАЧЕННЯ

Наукова доповідь на методологічному семінарі «Профільна середня освіта: виклики і шляхи реалізації», 4 квітня 2024 р.

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6117>

ПРОСІНА

Ольга Володимирівна

кандидат педагогічних наук,
доцент, завідувач кафедри
філософії і освіти дорослих,
Центральний інститут
післядипломної освіти
ДЗВО «Університет менедж-
менту освіти» НАПН України
м. Київ, Україна

Анотація. У сучасному освітньому середовищі вчителі стикаються з різноманітними викликами, які вимагають постійного самовдосконалення та адаптації. У статті розглядається професійна трансформація педагогічних працівників як ключовий аспект їхньої діяльності, зокрема в умовах війни. Обговорюються компоненти та процеси, пов'язані з організацією та реалізацією професійної трансформації через складання особистого плану професійної трансформації, що включає визначення цілей, аналіз навичок, вивчення можливостей, складання стратегії та рефлексію. Підкреслюється значення системного підходу та використання інструментів, таких як методичний порадник «Проектування і дизайн плану професійної трансформації» (авт. О. Просіна), у досягненні успіху в професійній трансформації. Завдяки системному підходу до саморозвитку та складанню особистого плану професійної трансформації вчителі зможуть підвищити свою кваліфікацію та компетентність, адаптуватися до мінливих умов освітнього середовища, досягти успіху у своїй професійній діяльності.

Ключові слова: професійна трансформація педагогічних працівників; особистий план професійної трансформації; матриця проектування особистого плану професійної трансформації.

Вступ. Сучасні освітні реформи та модернізаційні виклики ставлять перед учителями нові завдання, що потребують постійного самовдосконалення та професійної трансформації. ОППТ¹ стає ключовим інструментом, що допомагає вчителям адаптуватися до мінливих умов, досягати важливих професійних цілей та отримувати задоволення від роботи. Вчитель XXI століття — це не просто транслятор знань, а й фасилітатор, модератор, коуч, який володіє широким спектром компетенцій, гнучко адаптується до мінливих умов, використовує інноваційні методи та підходи до навчання.

У цій ситуації ОППТ стає ключовим інструментом, що допомагає педагогам: спланувати кроки для їх досягнення; здійснити динамічну та усвідомлену професійну зміну; адаптуватися до мінливих умов освітнього середовища; досягти важливих професійних цілей; отримувати задоволення від роботи.

Ми розглядаємо ОППТ як не просто документ, а й динамічний процес, який потребує постійної рефлексії, самоаналізу та адаптації до нових викликів. Завдяки системному підходу до саморозвитку

Скорочення:

¹ОППТ — Особистий план професійної трансформації

²ПТПП — Професійна трансформація педагогічних працівників

та професійної трансформації вчитель може стати справжнім майстром у своїй справі, успішно реалізувати себе зокрема в профільній школі та зробити свій внесок у розвиток освіти.

Мета статті. Обґрунтувати актуальність та значення ОППТ, зокрема в умовах війни. Охарактеризувати методичний poradnik «Проектування і дизайн плану професійної трансформації» (Просіна 2024) як інструмент для саморозвитку та адаптації вчителів. Розкрити ключові особливості та переваги використання poradnika. Підкреслити важливість ОППТ для інвестування в майбутнє освіти та підвищення її якості.

В умовах війни трансформація стає необхідною для педагогів, оскільки потрібна адаптація до нових умов, забезпечення безперервності освітнього процесу та створення безпечного середовища для навчання.

У наших попередніх публікаціях ми актуалізували поняття ПТПП² як процес, за якого фахівці або працівники динамічно змінюються у своєму професійному житті, набуваючи нових навичок, знань, підходів та розуміння цінності власної професійної місії. За нашого підходу, професійна трансформація зумовлює (забезпечує, стимулює) набуття нових навичок, інтенсифікацію змін у професійній діяльності, покращення (удосконалення, зростання) умінь у вирішенні комплексних професійних проблем, зокрема зміну в підходах та поглядах на роботу на ціннісних засадах. ПТПП розглядається як нова якість для особи, оскільки завдяки їй розширюються професійні горизонти, а фахівець стає більш компетентним. Проте процес ПТПП може бути і деструктивним, якщо він відбувається: некеровано; схематично; невмотивовано; несвоечасно тощо. Готовність до ПТПП включає широкий спектр знань, умінь та навичок, в тому числі знання про сучасні освітні реалії та тенденції, вміння використовувати сучасні освітні технології та методи, а також мотивацію до навчання та самовдосконалення. (Просіна, 2023; Prosina, 2023).

ОППТ — це структурований процес, що включає кілька основних етапів. Він спрямований на досягнення конкретних цілей та покращення професійних навичок та знань. ОППТ визначається такими компонентами:

- **Визначення цілей** — це перший крок в ОППТ, де особа чітко формулює свої професійні амбіції та цілі, які вона прагне досягти.

- **Аналіз навичок** — включає оцінку власних сильних та слабких сторін, а також визначення

потреб у покращенні навичок та додаткової підготовки.

- **Вивчення можливостей** — передбачає пошук та дослідження нових педагогічних підходів, методик та інструментів, які відповідають специфіці роботи зокрема в профільних школах.

- **Складання матриці ПТПП** — формується детальний план дій, який включає в себе конкретні кроки, терміни та ресурси, необхідні для досягнення поставлених цілей.

- **Рефлексія та вдосконалення** — ОППТ є динамічним процесом, і готовність до адаптації та коригування плану на основі змін та нових можливостей є важливою частиною успішної трансформації.

Для системної роботи на ОППТ нами розроблено методичний poradnik «Проектування і дизайн плану професійної трансформації», що надає цінні інструменти для професійних змін, допомагаючи визначити чіткі цілі та шляхи до їх досягнення. Зміст poradnika сприяє системному вивченню та впровадженню методів трансформації педагогічних працівників. Особлива увага приділяється самопізнанню та розробці плану дій, спрямованих на забезпечення динамічного процесу змін або перетворень професійного життя, що сприяє набуттю нових навичок, знань, підходів та розумінню цінності власної професійної місії. Практичні вправи та інструменти poradnika дають змогу ефективно працювати над самовдосконаленням та адаптацією до нестабільності. Запропоновані стратегії та інструменти ґрунтуються на наукових дослідженнях та практичних випробуваннях, роблячи їх ефективними та цінними для освітян, що стикаються з викликами військових умов та кризи невизначеності (Просіна 2024).

Зокрема в poradniku презентується розроблена нами **матриця для проектування ОППТ**, яку ми представляємо в Таблиці 1. Матриця є інструментом для планування та реалізації особистого плану професійної трансформації (ОППТ) вчителя (Просіна, 2024). Вона розроблена для того, щоб допомогти визначити цілі та завдання ПТПП, провести аналіз сильних та слабких сторін, навичок, досвіду та потреб, вивчити можливості для розвитку та вдосконалення, розробити стратегію досягнення цілей, визначити етапи, терміни та необхідні ресурси, оцінювати результати та вносити корективи до ОППТ.

Матриця складається з п'яти сегментів, заповнюючи її, вчителям буде легше структурувати та

Таблиця 1

Матриця проектування особистого плану професійної трансформації

Загальна мета	Можливість розвитку для досягнення моєї загальної мети	Що я зроблю, щоб досягти цього	Потрібні ресурси та підтримка	Як виглядає успіх	Цільова дата завершення	
Який аспект ваших знань, практики, навичок або поведінки хочете змінити?	Чого ви хочете досягти? Що будете робити інакше?	Які конкретні дії ви будете вживати?	Які ресурси вам можуть знадобитися і хто вам допоможе?	Як ви дізнаєтеся, що досягли успіху?	До якої дати ви хочете завершити це?	Стан
						Планується В процесі Виконано Рефлексія
						Планується В процесі Виконано Рефлексія

систематизувати процес професійної трансформації, зосередитися на найважливіших аспектах динамічних змін, ефективно використовувати час та ресурси, мотивувати себе та відстежувати свій прогрес.

Для того, щоб складена матриця максимально допомогла вчителю, варто обговорити ОППТ з колегами, ментором або методистом, регулярно переглядати та оновлювати ОППТ, сміливо експериментувати та вчитися на своїх помилках, пам'ятати, що професійна трансформація — це постійний динамічний процес.

Окрім наведених методик для діагностики, порад та запропонованих стратегій ПТПП, методичний порадник вводить інструмент візуалізації, який збагачує досвід навчання та трансформації для педагогів. Додавання візуалізації сприяє

глибшому розумінню та застосуванню теоретичних концепцій у практичні, реальні навчальні сценарії. Такий підхід не тільки допомагає у засвоєнні та згадуванні інформації, але й надає педагогам змогу візуалізувати та стратегічно планувати свій професійний розвиток. Завдяки візуальному ряду та діаграмам, викладачі можуть краще мапувати свої шляхи трансформації, роблячи теоретичні аспекти більш доступними та застосовними до їх професійних контекстів. Це поєднання теоретичних знань із практичною візуалізацією значно підвищує ефективність порадника у підтримці динамічних і значущих освітніх трансформацій.

Наведемо на Рис. 1, 2, 3 приклади візуалізацій з методичного порадника (Просіна, 2024).

Рис. 1. Візуалізація до вступної частини порадника (с. 7)

Рис. 2. Візуалізація до фрагменту II розділу, що стосується формулювання місії (с. 27)

Рис. 3. Візуалізація до фрагменту III розділу, що стосується формулювання цілей (с. 43)

Висновки. Ми розглядаємо ОППТ як живий процес, що вимагає постійної рефлексії, самоаналізу та адаптації до нових викликів. Через системний підхід до саморозвитку вчителів може стати справжнім майстром у своїй справі та зробити значний внесок у розвиток освіти, зокрема в профільній школі.

Розроблений нами методичний порадник «Проектування і дизайн плану професійної трансформації» є інструментом для вчителів, що спрямований допомагати їм ефективно працювати над самовдосконаленням та адаптацією до нестабільних умов. Ми надіємося, що цей порадник стане невід'ємною частиною професійної трансформації вчителів та сприятиме подальшому розвитку освіти в умовах сучасних викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Джурило, А.П., Глушко, О.З., Локшина, О.І. (наук. ред.), Маріуц, І.О., Тименко, М.М., & Шпарик, О.М. (2018). *Трансформаційні процеси у шкільній освіті країн Європейського Союзу та США*: монографія. Київ: «КОНВІ ПРІНТ». https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/transform_prochecu_2018.pdf

Просіна, О. (2023). Професійна трансформація педагогічних працівників в умовах війни та поствоєнний період: результати опитування. У *Професійний розвиток в умовах цифровізації суспільства: сучасні тренди*: збірник матеріалів III Науково-практичної конференції (с. 104-107). Київ: ДЗВО «Ун-т менеджменту освіти».

Просіна, О. (2024). *Проектування і дизайн плану професійної трансформації*: методичний порадник. Київ: Університет менеджменту освіти.

Hersh, D., Worrall, L., Howe, T., Sherratt, S., & Davidson, B. (2012). SMARTER goal setting in aphasia rehabilitation. *Aphasiology*, 26(2), 220-233. DOI: 10.1080/02687038.2011.640392

Mezirow, J. (1981). A Critical Theory of Adult Learning and Education. *Adult Education Quarterly*, 32(1), 3-24. <https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1177/074171368103200101>

Prosina, O. (2023). Education reform: educators' professional transformation in the context of war and the post-war period. *Bulletin of Postgraduate Education (Series)*, 26(55), 199-214. doi.org/10.58442/2218-7650-2023-26(55)-199-214

Thornhill-Miller, B., et al. (2023). Creativity, Critical Thinking, Communication, and Collaboration: Assessment, Certification, and Promotion of 21st Century Skills for the Future of Work and Education. *Journal of Intelligence*, 11(3), 54. <https://doi.org/10.3390/jintelligence11030054>

PERSONAL PROFESSIONAL TRANSFORMATION PLAN FOR TEACHERS IN SPECIALIZED SCHOOLS: ESSENCE, STRUCTURE, MEANING

Scientific report at the methodological seminar "Specialized Secondary Education: Challenges and Ways of Implementation" on April 4, 2024

Olha Prosina

PhD in Pedagogy, Senior Researcher, Head of the Department of Philosophy and Adult Education, Central Institute of Postgraduate Education of the State Higher Education Institution "University of Educational Management" of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. In the modern educational environment, teachers face a variety of challenges that require constant self-improvement and adaptation. The article examines the professional transformation of teachers as a key aspect of their activity, especially in the context of war. It discusses the components and processes involved in organizing and implementing professional transformation through the development of a personal professional transformation plan. This plan includes goal setting, skills analysis, opportunity exploration, strategy development, and reflection. The importance of a systematic approach and the use of tools such as the methodological guideline "Planning and Design of the Professional Transformation Plan" (by O. Prosina) in achieving success in professional transformation is emphasized. Through a systematic approach to self-development and the development of a personal professional transformation plan, teachers can improve their qualifications and competence, adapt to the changing conditions of the educational environment, achieve success in their professional activities.

Keywords: professional transformation of teachers; personal professional transformation plan; matrix for designing a personal professional transformation plan.

Дата публікації: 30 квітня 2024 р.